

Bognár, Botond:

A Japanese garden in Portland

Citation: Metszet, Vol 14, No 1 (2023), pp 44-49,

<https://doi.org/10.33268/Met.2023.1.7>

Received: 02 December 2022

Accepted: 03 January 2023

Published: 24 February 2023

PORTLAND JAPANESE GARDEN

CULTURAL CENTRE, OREGON, USA;

ARCHITECT: KENGO KUMA

A modest collection of buildings arranged around a courtyard opening towards existing gardens that take advantage of the landscape and the tall vertical form of Pacific Northwest pines. The nature of the buildings establishes a journey across the site which forms a pilgrimage paying homage to the spirit of nature. This must take into account the weather conditions, often rainy, by the provision of deep overhangs to the eaves which are finished in a delicate use of metal or green roofing.

01

EGY KERTNYI JAPÁN PORTLANDBEN

JAPÁNKERT, PORTLAND | OREGON, USA

Ahelyett, hogy egyetlen heroikus formát hoztunk volna létre, a kerttel szerettünk volna harmóniát teremteni. | (Kengo Kuma) [1]

—A Portland Japánkert a Washington Parkban, Portland nyugati domboságán fekszik, csodálatos duglászfenyők, nagylevelű juharok és nyugati vörös cédrusok erdőivel körülvéve. 1967-es megnyitása óta a kivételesen jól átgondolt és vonzó kert népszerűsége folyamatosan növekszik, így a területen lévő egyetlen pavilon galéria épülete idővel már nem felelt meg az eredeti rendeltetésének. Szükség volt hát egy korszerű látogató- és oktatóközpontra, amely alkalmasabb a japán kerttervezés és -karbantartás ellátására, valamint hatékonyabban népszerűsíti a japán kultúra egyéb vonatkozásait is az Egyesült Államokon belül és túl. A bővítés 2017-ben készült el. Az ehhez kapcsolódó kerttervet Sadafumi Uchiyama, a japánkert korábbi kertkurátora készítette, aki szorosan együttműködött Balázs Bognárral, Kengo Kuma irodájának építészével, a kultúrfalu projektvezetőjével. [2]

—A derűsen tündöklő környezetű kert, amely köztudottan a legmegkapóbb és legeredetibb Japánon kívüli japánkert, komoly kihívás elé állította a tervezőket. Nyilván az volt az igény, hogy egy viszonylag nagy volumenű programot illesszenek az építészeti tervbe anélkül, hogy az sértené vagy csökkentené a kert fenségét, nyugodt szépségét.

—Hogy a végeredmény ne egy túlzott méretű és nagyszabású szerkezet legyen, a funkciókat több, kisebb épületben kellett elhelyezni. A programot négyfelé osztották a kapcsolódó tevékenységek alapján: Japán Művészeti Oktatóközpont, kerti ház, kávéház és egy új jegykiadó pavilon, amely fogadóközpontként is működik. Fontos kérdés volt még a négy épület elhelyezése is a dombos terepen.

- 01 Az erős ködben készült fotón az udvart balról a kerti ház, jobbról az oktatóközpont szegélyezi
- 02 A jegypénztár látványa a vízfelületekkel, mint a bejárati kert része
- 03 A kávéház erősen konzolos tömege a lenti hídról nézve
- 04 A kultúrfalu épületeinek zöldtetői a lenti, régi főkert irányából

02

03

04

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Kengo Kuma

FOTÓ | PHOTO
Botond Bognár

SZERZŐ | AUTHOR
Botond Bognár

Legjobb megoldásnak azt találták, hogy az első három épületet, amely gyakorlatilag a kultúrfalut alkotja, a domb tetején, a kert mellett helyezték el, míg a fogadóközpontot a jegypénztárral a Kingston Avenue mellett, a domb tövében. Ez fontos döntés lett, mivel lehetővé tette, hogy javítsanak az érkezés élményén a kertbe és az új létesítményekbe.

—Az új fogadóközpont északi oldalán Kuma irodája újratervezte és kibővítette a parkolót, és egy alkalmasabb beszállóhelyet is kialakított a transzferbusz számára, amely a látogatókat felviszi a kertbe. Azonban ennél fontosabb újdonság itt a fogadóközpont déli oldalán lévő teraszos vízi kert. Itt több sekély, lépcsőzetesen kialakított medencén folyik végig a víz, megidézve a japán teraszos rizsföldeket (tanadákat). Ez a kiegészítés, amely immár az új bejárati kert része, lenyűgözően szép bevezetőt alkot a kertnek és a kultúrfalunak. A víz látványa és hangjai itt a bejáratnál a régebbi főkert élményét hirdetik. A fogadóközpont túlnyúló tetőivel kapuként is működik. Ezen keresztülhaladva egy szépen kidolgozott gyalogúton mehetünk tovább, aztán pedig kezdődik az út felfelé a dombra.

—Ez a gondosan koreografált útvonal az új beruházás másik izgalmas része. Bár az emelkedő, kanyargós

útvonal nagy része már megvolt, a fogadóközpont és a meglévő antik kapu közötti szakasz új építésű. A kőburkolatú, cikcakkban haladó sétány, amelyet lépcsők és egy szintén kőből épült kis híd tesz még izgalmasabbá, áthalad egy parkosított területen, amely a bejárati kert egy másik része. Ezt elhagyva követhető a kanyargós ösvény, amely az antik kapun túl meredekebbé, a séta pedig fokozatosan elcsendesülve elméledőbbé válik. Útközben egyszer csak a magas dombtetőn, a toronymagas fák között megpillantjuk a kultúrfalut. Ahogy az épületek látványa időnként felvillan a lombok között, a várakozás, hogy vajon mi fogad bennünket a dombtetőn, egyre fokozódik.

—E közelítés békés drámaisága az erdős terület lélegzetelállító domborzatának és a tervezők erre adott ihletett válaszának az eredménye. A kultúrfaluhoz közeledve a kávéház erősen konzolos szerkezete az első, amelyet az alatta lévő ösvényről meglátunk, amint könnyedén lebeg a meredek terep felett. Itt egy nagyobb árok áthidalására gyalogoshidat kellett építeni, amely Kuma tervezőcsapatának kezei alatt egy elegáns, kőburkolatú acélszerkezet lett, üvegkorlátal. Bár a híd mindig egy átjáró, itt most kiemelt megállóhely is egyben. A látogatók az egyik oldalon a drámai,

08
13

05

06

02

03

05

06

mégis könnyed építészeti és a zöldellő mocsár, valamint a japán cseresznyefa látványában gyönyörködhetnek, a másik oldalon pedig visszatekinthetnek a lenti fenséges, erdős tájra, és az ösvényre, amelyen végigjötték. Végül egy nyitott lépcső vezet fel a kávéház mellett az udvarra, a „megérkezés” helyére. Összességében ez a bejárt út, amely nagy meglepéssel tölti el a látogatót, nem különbözik a japán sintó szentélyekhez vagy buddhista templomokhoz vezető utaktól.*

—A fekete gránitburkolatú udvarra lépve a látogatókat a körülöttük elhelyezkedő épületek ölelése fogadja. Kettő közülük cikcakkvonalat ír le nyugati irányban, ahol a keskenyedő tér és a csatlakozó transzferbusz-le szállóhely a hátsó oldalon már a falu másik bejáratát jelzi. Az oktatóközpont és a kerti ház „repülő ludak” (gankō) típusú elrendezése a japán épületek tipikus rendjét tükrözi, mint amelyet a híres, tizenhetedik századi kiotói Kacura császári villán is láthatunk – ezt az épületet Kuma jól ismeri és csodálja. A cikcakkvonalú homlokzat a tradicionális japán építészetben, különösen a lakóépületeknél egyébként azt célozta, hogy az

épület minél nagyobb felületen érintkezzen a természettel, amelyet a gondosan megtervezett kertek képviseltek. Mégis, a falu építészetében számos olyan nyom található, ami a japán érzékenységről árulkodik. Valójában az egész falu kialakítása összetéveszthetetlenül utal a hagyományos monzen-macsi-kra, vagyis a templom vagy szentély kapuja előtt épült kisebb településekre. Ennek jó példái Japánban a Kijomizudera buddhista templom Kiotóban a 17. századból, és a Kompira-san sintó szentély Kotohirában, Sikoku szigetén az 1. század tájáról.

—A keleti végen lévő kávéház a főbejárat mellett csak egyszintes, míg a többi épület kétszintes. Itt a felső szintek minden oldalon vissza vannak húzva az alsókhöz képest, ami számos templomra, illetve városi lakóházra (macsija) egyaránt jellemző Japánban. Ezenkívül digitálisan nyomtatott felületű alumíniumpanelekból készült, erősen túlnyúló, kontyolt tetők fedik mindhárom épületet: a kávéházat egy, a többit pedig kettő-kettő, a kétszintes elrendezés miatt. A felső tetőket zöldellő, honos varjúhájjal ültették be, ami igen innovatív megoldás;

01

12

- 05 Az útvonal az antik kapuval és a dombtetőn lévő falu látványával
- 06 Távoli nézet a kultúrfaluról az erdő magas fáival
- 07 Kilátás a kávézóra az alatta lévő híddal és lépcsővel
- 08 A teljes kert helyszínrajza a látogatói útvonallal a fogadóközpontból

egyrészt belesimítja az épületet a zöld környezetbe, másrészt a csapadékvizet a vízvezető rendszer felé segíti. Portland, akárcsak Japán, elég nedves éghajlatú, ezért itt a faluban is széles ereszeket képeztek ki, amelyek védenek a heves esőzésektől, miközben jellegzetes átmeneti teret, kvázi engavát hoznak létre belső és külső tér között, az épületek körül.

—Az épületek mind acélvázás szerkezettel készültek, többnyire üveggel és fával kiegészítve; utóbbi anyag a Kuma tervezte belső terekben is domináns. A kávéházat, amely a meredek lejtőre és az antik kapura, valamint a jóval lejjebb lévő bejárati kertre néz, három oldalán a padlótól a mennyezetig érő, eltolható üvegfallal határolják. Ezek a falak tágas erkélyekre nyílnak, amelyek jó időben további ülőhelyeket biztosítanak.

Ennek a pazar kis épületnek, amely egy mesebeli erdei faházikóra emlékeztet, nemcsak a Kuma tervezte 2009-es, tokiói Nezu Múzeum kertjében lévő kávéház az előképe, hanem mindkettőn érezhető a 17. századi kiotói Kijomizu-templom szerkezeti kialakításának hatása, amely a Higasijama meredek dombtetőjén épült.

—A kerti házba kiszolgálóhelyiségek kerültek, valamint kertészeti, kertkarbantartó műhely, amely a földszinten garázként funkcionál, a felső szinten pedig a kertgondnok irodája és a helybéli kertészek számára kialakított személyzeti helyiségek kaptak helyet. A másik oldalon az oktatóközpont ad otthont a „Nappali” (Living Room) nevű rendezvényteret, egy kis galériának, az ajándékboltnak, egy többcélú tanteremnek, az első emeleten a gépészeti és egyéb

07

09

10

kiszolgálóhelyiségeknek, a másodikon pedig a könyvtárnak, az adminisztratív irodáknak és egy csendes bonszai terasznak. Mindkét épületet gondosan ültették a meredek lejtőjű dombokra, így szintbeli kijárat biztosított a második emeleten is, és innen külső lépcsők is vezetnek lefelé. Ezekben az épületekben a földszinti homlokzat nagyméretű, fix fapanelekből, valamint fix és eltolható üvegfalakkal áll, míg a második emeleten összefüggő szalagablakokat építettek be. Az oktatóközpontban azonban, a fogadóközponthoz hasonlóan, mind a rögzített, mind a mozgatható üvegfalakat függőleges falécekkel látták el, ami Kuma építészetének másik tipikus ismertetőjegye. Ez a lécezés vizuális szűrőként működik, amely valamennyire elrejti a belső térben folyó tevékenységeket a kíváncsi szemek elől.

—Ez az elrendezés különösen fontos a többcélú „Nappali” esetében, amely sok szempontból a kultúrfalu legimpozánsabb látogatható belső tere. Itt az összes, sarkon körbefutó üvegfalpanel teljesen kinyitható, így a belső tér közvetlenül összekapcsolható a külsővel. Ennek köszönhetően az oktatóközpont, talán jobban, mint a másik két épület, a részben zárt udvart is meghitt „beltérre” teszi. Továbbá a kétszintes „Nappali” belső terét sűrűn elhelyezett falécek vibráló rétegei borítják, amiktől a tér felemelően könnyeddé válik. Ez a minőség az egyedi tervezésű, széles, fából készült nagy lépcsősornak is ugyanúgy köszönhető. Itt minden második lépcsőfok mélyebb, és elér egészen a függőleges lécekkel borított válaszfalig, így lépcsőzetes ülőalkalmatossággént is funkcionál, ahonnan a látogatók lelátanak akár a tatami platformon, akár a szomszédos, ad hoc színpadként is funkcionáló nyílt téren helyet kapó rendezvényekre.

—Az udvar kulcsfontosságú része a tervnek, hiszen meghitt nyilvános térként fogja össze a kultúrfalut, mint önálló együttest, így annak szíve és lelke. Talán nem túlzás a környékbeli sintó szentélyegyüttesek üres udvaraihoz hasonlítani, ahol, mivel Japánban történelmileg hiányoznak az igazi városi terek, a közösség különféle tevékenységekre összegyűlhetett, egyebek mellett fesztiválokra is. Hasonlóan működik a kultúrfalu udvara is. Mégis, akárcsak a tipikus japán zen kertek, egy ilyen üres terület a tér-idő kontinuum japán

felfogásában azt az „űrt”, hiányt is jelentheti, amelyhez minden kapcsolódik, és amelyből minden ered. Itt jelenléte és érzékenyen hangolt léptéke révén az udvar aktiválja a környező épületek tereit, amelyekbe különböző mértékben, de valamennyire be is kúszik.

—Mindemellett az udvar határai nem korlátozódnak csupán a három épületre; a nyugati oldalon a földcsuszamlások elkerülése érdekében meg kellett tartani a domb meredek lejtőjét. Ez egy olyan középkori kőszerezettel és technikával történt, amellyel a feudális kor kastélyainak hatalmas sáncait is készítették Japánban. A támkőfalak építéséhez Kuma olyan kőfaragó mestereket hívott meg Japánból, akik jártasak voltak ebben a több évszázados építéstechnikában. A fal itt igen kecsesen folytatja az épületek alkotta cikcakk formát. Az udvar szélének más részei azonban sokkal puhábbak maradnak; két egészen különleges kis kert, a cubo niva az oktatóközpont mellett, és a bonszai terasz a kerti háztól keletre. Az első kis kert – amely a japánkertek alapvető elemeiből épül fel, azaz kő, növények és víz egy nagyon kis területen – egy művészi hangsúly, amelyet a „Nappali” ölel körül, amikor az üvegfal panelek nyitva vannak.

—A bonszai terasz évszázados kis cserepes fáival szintén része annak a hosszú határvonalnak, amelyen az udvar déli oldala csatlakozik az alatta kibontakozó, meglévő japánkerttel. A kert kanyargós ösvényeiről visszatekintve az új kultúrfalu felé a látogatóknak egy ideig csak a zöldtetők távolodó látványában lehet részük, ami aztán átadja a helyét a japánkert csodálatos látványának, ami megelégedéssel tölti el őket. Mégis a végén az az érzésük marad, hogy a kert élményét nagymértékben erősíti a kultúrfalu mesteri hozzáépítése, és a kettő valóban szimbiózisban él együtt, csodálatosan kiegészítik és erősítik is egymást.

11

09

10

04

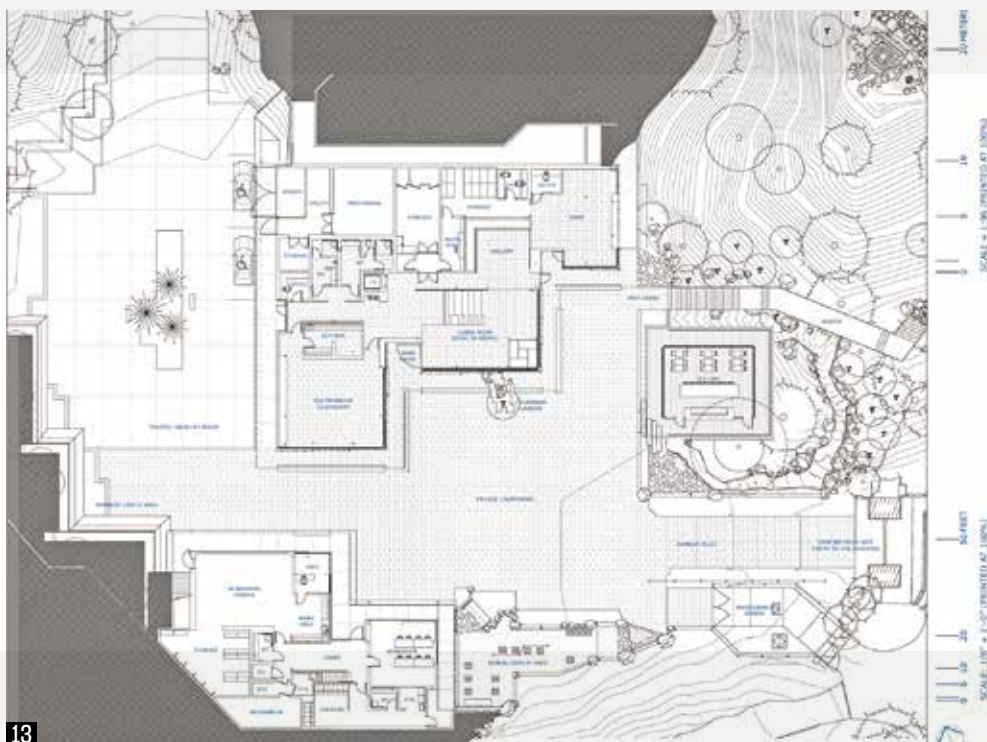
* A japán sintó szentélyeket, buddhista templomokat és teaházakat jellemzően hosszú és kanyargós ösvényeken keresztül közelítették meg, ez az őket körülvevő természet megcsodálására ösztönözte a látogatókat. Gyakran előforduló elemek a kis tavak íves hidakkal, kőlámpások, ivókutak, sintó torii kapuk stb. Ez az elrendezés késleltette a megérkezést az épített együtteshez. Itt az odavezető út mindig éppoly fontos volt, mint a megérkezés.

11

12

13

- 09 A rendezvényter („Living Room”) belső tere az ülőalkalmatosságként is működő lépcsővel, jobb oldalon pedig a kis galéria
- 10 Az udvar, háttérben a kávézóval, a kerti ház eresze felől nézve
- 11 Az oktatóközpont sarka, amikor nyitva van, közvetlenül összeköti a rendezvényteret az udvarral
- 12 A kiotói híres, 17. századi Kacura császári villa cikcakkos elrendezése (gankō)
- 13 Kultúrfalu, első emeleti alaprajz

ÉPÍTÉSZ: Kengo Kuma | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRS: Balázs Bognár (Kengo Kuma and Associates) | HELYI ÉPÍTÉSZ: Hacker Architects | KIVITELEZÉS: Hoffman Construction Company | MÉRNÖKI FELADATOK: KPFF Engineers | ÉPÜLETGÉPÉSZET: PAE Engineers | FA TARTÓSZERKEZET ÉS ASZTALOSMUNKÁK: Hoffman Construction Company | KERTÉPÍTÉSZET: Sadafumi Uchiyama Landscape Architect és Walker Macy | VILÁGÍTÁS: Luma Lighting Design

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Kengo Kuma egy beszélgetés során mondta a cikk szerzőjének, Tokió, 2018. március 24.
- [2] Kengo Kuma and Associates / Projects / Portland Japanese Garden Cultural Village [honlap], hozzáférhető: <<https://kkaa.co.jp/en/project/portland-japanese-garden-cultural-village/>> [utolsó belépés: 2023-02-06].